

KILÁTÓ

SZERKESZTI: KONTRA FERENC

XLII. évfolyam, 19. szám

Húsz év múltán

(Emlékezés 1983. május elsejére és az Új Symposionra)

■ CSORBA BÉLA

1983. április végén, május elején szinte ugyanilyen fűledt, meleg idő telepedett a bácskai tájra, mint most, miközben a rádió számára ezeket a sorokat írom. A Forum kiadóház délre néző szerkesztőségi irodáiban elviselhetetlenné vált a hőség és a politikai légkör egyaránt. Ekkor már több hete folyt az Új Symposion folyóirat szerkesztői ellen az erkölcsi lejáratási akció és a politikai boszorkányüldözés és megfélemlítés. A különbség az akkori és a mai közállapotok között mindössze abban mutatkozott meg, hogy a hajdani hatalmasok tetteiket az öngazgatási szocializmus, a kommunista párt irányelvei és a testvériség-egység ideológiájának nevében erőszakolták rá a vajdasági magyarokra, a mai vajdasági magyar egypárti uralom viszont látszatra a parlamenti demokrácia szabályaihoz igazodik, valójában azonban egy szűk hatalmi elit hegemoniáját szolgálja. A hajdani leszámolások ideologikus töről fakadtak, a maiak ezzel szemben populisták természetűek. A mai magyar etnokraták számára fontos a nyilvánosság cirkusza, ha valakit el akarnak intézni, a tegnapi magyar kommunisták viszont inkább a kulisszák mögötti leszámolások hívei voltak, összhangban a pártbürokrácia kabinetpolitikájával.

A lejáratásban persze akkoriban is nagy szerep jutott a sajtó bértollnokainak, hiszen nekik kellett megdolgozniuk a közvéleményt, akárcsak napjainkban. A hecckampány február óta tartott, ám április közepére elcsendesedett. Volt egy pillanat, amikor mi, az Új Symposion akkori szerkesztői úgy éreztük, hogy a hatalom gőzgépe az utolsó pillanatban megáll, s nem tiporja el a szerkesztőséget, noha ekkor már mögöttünk voltak a különféle laptanácsi, ifjúsági szövetségi és pártalapszervezeti viták, elmarasztaló határozatok. A végső döntés azonban még nem született meg, mi pedig, fittyet hányva a kommunista hatalom vajdasági főkutyaíra, további lapszámokat adtunk ki, az akkori körülmények között kemény kritikával illetve a társadalmi igazságtalanságokat és a kulturális életben megnyilvánuló csendes diktatúrát. Utólag nézve akkori magatartásunkat belengte egyfajta anarchisztikus komolytalanság, a politikai tekintélytiszteltel teljes hiánya. Mintha néhány pillanatra megrészegedtünk volna a szabadság borától, holott azok az idők mindennek nevezhetők voltak, csak éppen szabadnak nem. A Symposion viszont ekkorra már valóban a szólásszabadság oázisává vált. Tudtuk, hogy mindez nem tarthat soká, hiszen ekkorra már leszámoltak a lengyel Szolidaritással, és a jugoszláv pártpolitika is újra merevgörcsöt kapott: rendre folytak a leszámolások az ifjúsági lapszerkesztőségekben, s körülöttünk is egyre több besúgó-gyanús hölgy és úr kezdte el pillésárnyú (de sajnos korántsem kérészetű) röpdösését.

Miközben rendezvényeinkre tódultak a fiatalok Újvidéken, Temerinben, Kanizsán, Csantavéren, mindenütt, ahol akkoriban megfordultunk.

Április 26-án az újvidéki ifjúsági tribün első emeleti terme zsúfolásig megtelt érdeklődőkkel. Az Új Symposion teljes szerkesztősége felvonult. A Bicskei Zoltán által készített, egyszerűségében is kihívó plakátról – melyen az odavetett svájcisapka 1956 lázadó szellemét idézte – olvasom a neveket: Balázs Attila, Bicskei Zoltán, Csorba Béla, Faragó Kornélia, Fenyvesi Ottó, Losonc Alpár, Mák Ferenc, P. Nagy István, Radics Viktória, Sziveri János, Szűgyi Zoltán, Turi Gábor... Májig felejthetetlen élmény. Különösen Sziveri János versmondása, hiszen Jancsi nemcsak a nyolcvanas évek egyik legjobb magyar költője volt, de kiváló versmondó is. Különösen, ha a saját költeményeiről volt szó. De ragyogóan adta elő József Attila, Pilinszky János verseit is. Kár, hogy egy-egy ilyen felemelő pillanatról alig maradt hangfelvétel, bár úgy tudom, hogy a saját költeményeit előadó Sziveri rádiófelvételeinek egy jelentős részét Vékás Jánosnak köszönhetően megtalálhatjuk immár az interneten is.

Két nappal a Symposion-est után, április 28-án azután összeült a Vajdasági Szocialista Ifjúsági Szövetség Elnöksége, és úgy döntött, hogy „az Új Symposionban kialakult helyzet miatt a szerkesztéspolitikának a folyóiratban való megvitatását egy külön, zárt ülésen vitatja meg.” Így, ilyen vészjósló hangulatban érkeztek el a május elsejei ünnepek. Félelem és remény között. Márpedig Arisztotelész óta tudjuk, hogy e két komponens együttes megléte a lélekben bátorságot teremt. Tudtuk ekkor már, hogy a lap által felvert hullámok az országos vezetők bokáját kezdik mosni, mosogatni: a jugoszláv elvtársak Kádár János elvtárs munkatársaival is konzultáltak, Budapestet ugyanis zavarta **Eörsi** Lukács-interjúja, egy 1956-ról megjelent cikk, valamint Illyés Gyula Egy mondata a zsarnokságról.

Néhány nappal az ünnepek után a Magyar Szó fegyelmi bizottsága megbüntette Mák Ferencet, mert visszautasított egy Új Symposion-ellenes cikk megírására adott főszerkesztői rendelkezést. Később Mák emiatt elveszítette munkahelyét is. Négy nap múlva, május 9-én a lap alapítója, a Vajdasági Szocialista Ifjúsági Szövetség Tartományi Választmányának Elnöksége megvonta a bizalmat Sziveri János főszerkesztőtől, és a lap teljes szerkesztőségétől. Megindult a szerkesztőkkel szembeni leszámolások sorozata, majd később az eset elhallgatása, amit csak részben oldott fel az 1988–89-es felemás, rossz szájízzel végbevitt rehabilitáció.

A hatalom bosszúja a legkíméletlenebbül Sziveri Jánosra csapott le, bár másokat sem kíméltek túlságosan. Minden elfogultság és túlzás nélkül ma már bizton elmondhatjuk, hogy Sziveri János igen korai halálához hozzájárultak mindazok, akik részt vettek erkölcsi és egzisztenciális ellehetetlenítésében és politikai üldözésében.

Bármilyen meglepő, de azt tapasztaljuk, hogy a vajdasági magyar kulturális közéletet mára ismét az amnézia, a feledékenység morfiuma hatja át. Többek között a Symposion-ügyben is. A kollektív feledékenységnek, akárcsak a magánéletinek is, rendszerint komoly mélylélektani oka van. Ez pedig ebben az esetben nem más, mint az a szegyenletes tény, hogy az Új Symposion elleni politikai leszámolásban részt vett íróársaink egy része is, ám jó magyar szokáshoz híven legtöbbjük máig nem tartott nyilvános lelkiismeret-vizsgálatot ebben az ügyben (sem).

Így történhet meg, hogy a vajdasági magyar irodalom egyik legnagyobb költőjét, Sziveri Jánost szép csendben megpróbálják elfelejteni és kiiktatni a hazai köztudatból.

A Kilátót Mezei Erzsébet alkotásaival illusztráltuk

Megjelent a Symposion legújabb száma

(2003/No. 00035-0036)

Mirnics Gyula: Az Úré a szabadítás

Orcsik Roland: A dolgok állása

Zoran Roško: Az élvezet fraktális paranoiája

Cathy Young – Therese M. Senft: Requiem Digitatem – Interjú Mia Lipnerrel